

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН І ГЕОГРАФІЇ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали ІХ Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(15 січня 2026 р., м. Харків)**

**Харків
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра суспільно-економічних дисциплін і географії
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Обласний комунальний заклад
«Харківський організаційно-методичний центр туризму»
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали ІХ Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(15 січня 2026 р., м. Харків)**

Харків 2026

УДК: 338.48:911: 322: 314.1: 37:502:551:63: 504:379.852:811

Рецензенти:

Денисик Г. І., д.г.н., професор,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Маховка В.М., к.е.н. доцент,
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

Редакційна колегія:

О.О. Ніколаєнко – д.і.н, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **С. В. Гришко** - к.г.н, доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; **О.О. Зеленько** - к.е.н, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **Л.І. Полякова** – к.і.н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; **Т.Г. Гуцан** – к.п.н., доцент Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **П.І. Лоцман** – к.г.н, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **І.К. Нестерчук** - к.г.н., доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка; **Ю.І. Муромцева** – к.е.н., доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **В.Д. Холодок** – к.наук з держ управління, директор ОКЗ "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму"; **Т.С. Коптєва** – доктор філософії з природничих наук, доцент Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди; **В.О. Воронін** – доктор філософії з природничих наук, ст. викладач Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди;

*Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № 1 від 21.01.2026*

Географія та туризм: Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (15 січня 2026 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю.І. Харків: ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2026. – 438 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства, методиці їх викладання.

Розглянуто освітні тенденції у галузях географії та туризму у світі й Україні, проблеми природничої географії, висвітлення реалізації Сталого розвитку в екологічній, економічній та соціальній сферах, розглянуто питання про стан і розвиток туризму в світі й Україні, перспективі післявоєнного відновлення і використання туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів та інших зацікавлених осіб.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Колектив авторів, 2026
© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2026

ЗМІСТ

Розділ 1. Трансформаційні процеси в системі освіти в умовах глобалізаційних змін та післявоєнного відновлення України	10
<i>Пунач С. О.</i> СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ СИСТЕМИ ОСВІТИ	10
<i>Воровка М. І.</i> ПЕДАГОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛАБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	14
<i>Браславська О. В., Швайковський А. А.</i> СЬОГОДЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	17
<i>Альтгайм Л. Б., Семеген О. О.</i> РОЛЬ КРАЄЗНАВЧИХ ЕКСКУРСІЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	21
<i>Моложон К. О.</i> ГОСТЬОВІ ЛЕКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ, УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ НАВЧАННЯ ТА НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: РЕЗУЛЬТАТИ KEY-ДОСЛІДЖЕННЯ	25
<i>Арсененко І. А., Донець І. А., Хомотюк Ю. П.</i> ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	30
<i>Жилка Я. М., Власенко Р. П.</i> ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ	37
<i>Левада О. М., Гришко С. В., Непша О. В.</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «КАРТОГРАФІЯ З ОСНОВАМИ ТОПОГРАФІЇ ТА НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ»	41
<i>Нелін Є.В.</i> З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ: ІНСАЙТИ І ПОРАДИ КОЛЕГАМ	45
<i>Христова Т. Є., Кузін В. О.</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМ ПОСТАВИ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	49
<i>Муртазієв Е. Г., Христової Д. Ю.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ В ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	53
<i>Кожевникова А. В., Кожевников П. П.</i> ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЯДРО ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	56
<i>Пюрко В. Є., Пюрко О. Є., Арабаджи-Тіпенко Л. І.</i> ДИВЕРСИФІКАЦІЯ	60

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ДИНАМІКА ВИДОБУТКУ ВАПНЯКІВ В УКРАЇНІ

Неглядюк В. В., Полянський С. В., Качаровський Р. Є. ВПЛИВ ОСУШУВАЛЬНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ НА БАСЕЙН Р. ІКВА 197

Коптєва Т. С., Лоцман П. І. ЗАРОДЖЕННЯ ТА ПОЧАТКОВЕ ФОРМУВАННЯ ДВОЯРУСНОЇ СТРУКТУРИ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ У ПЕРІОД КУСТАРНИХ РОЗРОБОК 202

Розділ 3. Екологічна складова сталого розвитку: подолання наслідків воєнних дій та формування стратегії відновлення довкілля України 208

Питуляк М. Р., Питуляк М. В., Питуляк М. М. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ 208

Суматохіна І. М. ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ 212

Мартинюк В. О., Осадча О. І., Наумович К. М. СУЧАСНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ВОДОКОРИСТУВАННЯ В РОКИТНІВСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ) 216

Бєлов О. Р., Мешальніков І. О., Непша О. В. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ 220

Салій Л. Ю., Муромцева Ю. І. ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ 224

Кулебякін О. С. ПРИМІСЬКА ЗОНА ВІННИЦІ: ЛІТОГЕННА ОСНОВА ТА ЇЇ ПОВЕРХНЕВІ ФОРМИ 229

Цапенко М. О., Непша О. В. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ПІВДНЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН, ЗАГРОЗИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ 233

Вінніченко О. М., Коваль Д. О., Непша О. В. ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В МЕЖАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ 237

Осадчий М. Л. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПОРТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У ВІДНОВЛЕННЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ 239

Незважаючи на складну воєнно-політичну ситуацію, у 2023 р. розпочалася фаза часткового поновлення видобутку. Карбонатна сировина визначена як стратегічний ресурс для майбутньої післявоєнної відбудови України. Власна потужна ресурсна база дозволяє мінімізувати імпортозалежність будівельної індустрії, що забезпечить економічну рентабельність відновлення інфраструктури. Крім того, активізація розробки родовищ та поглиблення переробки вапняку є важливими чинниками стимулювання регіональних економік та створення нових робочих місць

Література.

1. Мінеральні ресурси України К.: Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України», 2018. 270 с.
2. Мороз Євгеній. Вапняк: видобування вапняку, використання, його поширення в Україні. Блог компанії GeoGroup. URL: <https://geogroup.com.ua/blog/vapnyak-vydobuvannya-vapnyaku-vykorystannya-jogo-poshyrennya-v-ukrayini/> (дата звернення: 02.01.2026)
3. Сивий М., Паранько І., Іванов Є. *Географія мінеральних ресурсів України : монографія*. Львів: Простір М, 2013. 684 с.

УДК: 631.6 (282.247.322)

Неглядюк Владислав Володимирович
здобувач спеціальності 103 Науки про Землю, ОПП «Гідрологія»

Полянський Сергій Володимирович
к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії

Качаровський Роман Євгенович,
магістр географії, старший лаборант кафедри економічної та соціальної географії

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВПЛИВ ОСУШУВАЛЬНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ НА БАСЕЙН Р. ІКВА

Анотація. *Осушувальна меліорація має великий впливає на природні особливості річкового басейну р. Іква. Цей процес безперервний і складний.*

Вплив меліоративних об'єктів залежить від структурних особливостей екосистеми. В результаті взаємодії меліоративних об'єктів й екосистем відбувається їхня перебудова в геоструктурному та функціональному відношеннях, як позитивна так і негативна. Раціональне використання сприяє зростанню продуктивності ґрунтів, знижуються рівні ґрунтових вод, поліпшуються умови господарювання людини, змінюються умови розвитку природних біоценозів.

Ключові слова: річка, басейн річки, осушувальна меліорація, ґрунт, р. Іква, Дубенський район, Рівненська область.

Осушувальна меліорація в басейні р. Іква, яка є частиною басейну р. Прип'яті, спричиняє комплексний вплив, як позитивний – підвищення родючості ґрунтів, створення умов для сільського господарства, так і негативний – перезволожені землі та перетворення їх на сільськогосподарські угіддя привело до трансформації ґрунтового покриву, зниження рівнів поверхневих та ґрунтових вод, зникнення багатьох біоценозів та зооценозів [1].

Осушувальна система «Іква» розташована в межах Дубенського району Рівненської області в заплаві р. Іква. Осушення проводилось відкритою мережею каналів у поєднанні з гончарним дренажем.

Для проведення гідрорежимних, балансових, гідрометричних, гідрохімічних, ґрунтових досліджень, спостережень за технічним станом осушувальної мережі Рівненською гідрогеолого-меліоративною експедицією на системі закладено 11 гідрорежимних поперечників, з яких два є еталонними.

Осушені землі використовуються під посіви багаторічних і однорічних трав, зернових, овочевих і кормових культур. Частина угідь використовується під природні пасовища.

Озеро Млинівське є штучно створеним за допомогою каптажу річки і є сильно зміненою водоймою. У м. Дубно річка перекрита в декількох місцях, а також з'єднана із комплексною каналісною системою дренажної системи

р. Іква. У верхній течії річка є каналізованою з випрямленим руслом і знаходиться у доброму стані. Праві притоки сильно осушені та вважаються сильно зміненими після хімічного впливу внаслідок видобування торфу. На лівій притоці побудовано ставки, та відведено прилеглі території під сільськогосподарські угіддя, що привело до водної ерозії поверхні, і як наслідок до сильних змін.

Торфово-болотні ґрунти низинних заплавних торфовищ мають зміни в часі показників їх сольового режиму, а отже перебувають на стадії сукцесії [3]. Це пояснюється прогресуючою активізацією аеробних процесів внаслідок різкого зниження рівнів ґрунтових вод і зміни водного режиму в результаті осушення.

Основну групу серед трав'яних формацій складають асоціації родини осокових та злакових. Відмічається заміна типових гігрофітних та гідрофітних на гідромезофіти та мезофіти, що простежується у відсутності серед домінантів таких видів, як *Acorus calamus L.*, *Drosera rotundifolia L.*, *Valeriana officinalis L.* Домінантними є типові мезофіти, такі як *Elytrigia repens (L.) Nevski*, *Alopecurus pratensis L.*, *Lolium perenne L.*, *Dactylis glomerata L.*

Трансформація природних комплексів внаслідок меліорації призвела до перетворення великих площ заболочених територій в сільськогосподарські угіддя, зміни водного, агрохімічного режимів, зміни просторової структури, зовнішнього вигляду басейну, зменшення видів біологічного різноманіття, зміни чисельності багатьох видів рослин і тварин [2].

Потенційними джерелами забруднення підземних вод є занедбані свердловини або свердловини, що вийшли з ладу і підлягають санітарно-технічному тампонажу, свердловини без впорядкованих зон санітарного режиму, особливо, коли вони розміщені безпосередньо біля джерел забруднення й не мають постійної герметизації. Досить актуальною проблемою стало зменшення органогенного шару меліорованих торфових ґрунтів, потужність якого під впливом ущільнення, мінералізації

зменшується щорічно на 1-2 см. Це призводить до розвитку негативних процесів та порушення екологічної рівноваги, а саме: падіння рівня ґрунтових вод, пересихання малих річок, зникнення цінних видів рослин та тварин, збільшення евтрофікації вод, зниження родючості ґрунтів. Продукти розкладання торфу потрапляють у поверхневі води, що в свою чергу приводить до погіршення їх якості. Поступове руйнування торф'яного шару приводить до зміни клімату, зникненню малих річок та втрати біорізноманіття [2; 5].

Сьогодні осушувальна система не виконує своїх функцій, а це в свою чергу призводить до вторинного заболочення, особливо в пониззі.

Широкомасштабна меліорація призвела до зміни ландшафту в басейні р. Іква, а особливо до зниження рівня лісистості. Ще на початку ХХ ст. площа лісів становила 31,7%, а на початок ХХІ ст. – 22% та зменшується щороку.

Ще однією проблемою у 70-80-ті роках ХХ ст. стала активізація робіт з створення штучних ставків та водосховищ в басейні р. Іква, це призвело до зміни природних ландшафтів та гідрологічного режиму річки та її приток. Площа водного дзеркала 453 га, що становить 0,3%. Хоча частка штучно створених ставків не велика, проте вони впливають на якість води та рівень річного стоку [5].

Зменшення частки лісів призвело до збільшення частки орних земель – до 48,8% в басейні р. Іква. Зменшення лісистості впливає на формування поверхневого стоку, зміни хімічного складу поверхневих вод, збідненню біорізноманіття [4]. У верхів'ї басейну збільшення частки орних земель, особливо на схилах призвело до поширення ерозійних процесів, що сприяє замуленню річок. Також, негативний вплив на якість води чинять мінеральні добрива та отрутохімікати, що безконтрольно вносяться в ґрунти.

Література

1. Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів : понятійно-термінологічний словник / уклад. Сергій Володимирович Полянський. 2-е вид.. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2024. 202 с.

2. Клименко М. О., Вознюк Н.М., Буднік З.М., Антонюк С.М. Антропогенний вплив на поверхневі та підземні води річки Іква. *Вода: проблеми і шляхи вирішення*: Збірник матеріалів ІІІ-ї Всеукр. наук.- практ. конф. (21-22 грудня 2010 р., м. Житомир). Житомир: Вид- во ЖДУ ім. І. Франка, 2010 С. 162-165.

3. Колошко Л. К., Зузук Ф. В., Полянський С. В. Комплексна характеристика Копайівської осушувальної системи. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2007. № 4. С. 96–104.

4. Павловська Т. С., Полянський С. В. До історії сучасних (2015–2025 рр.) досліджень водного режиму р. Стир (басейн Прип'яті). *Věda a perspektivy*. 2025. № 10(53). С. 279–289. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-10\(53\)-279-289](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-10(53)-279-289)

5. Полянська Т. О., Полянський С. В., Соловей В. В., Качаровський Р. Є., Паушук А. Я., Риковський О. В., Шевчук А. С. Заходи покращення геоекологічного стану меліорованих земель осушувальної системи глобалізації : матер Міжнар. наук. інтер-конф., 28 квітня 2023 р.: зб. наук. праць. Переяслав, 2023. Вип. 93. С. 11–14.

Наукове електронне видання

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (15 січня 2026 р., м. Харків)

Матеріали подаються в авторській редакції.
Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори.

**Відповідальний за випуск Зеленько О.О.
Комп'ютерна верстка: Тагільцева Н.В.
Коректор: Лоцман П.І.
Фото обкладинки Муромцева Ю.І.**

Ум. друк. арк. 21,85

Державний вищий навчальний заклад
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, 61002
вул. Алчевських, 29.